

Marta ZAPALA-KRAJ, Mirosław Zbigniew BABIARZ
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, Polska

WWW jako nowoczesna tablica

W 1990 r. internet stworzył rewolucję informacyjną – świat danych stał się dostępny dla prawie każdego. Nie był już tylko dla naukowców, każdy mający komputer mógł przeszukać internet. Do 1992 r. do Internetu podłączonych było ponad 7500 sieci komputerowych [Hamilton 2005: 16]. Sieci te zaś miały tysiące baz danych. To uczyniło z internetu encyklopedię, w której ktoś jedynie zapomniał dodać indeks alfabetyczny.

W ciągu ostatnich kilku lat nauczyciele dyskutowali nad wykorzystaniem komputerów w salach lekcyjnych. Na początku rozmowy te skupiały się na wykorzystaniu komputerów jako edytorów tekstu, w związku z czym stawiano pytania takie jak: „Czy studenci powinni korzystać z komputera do nauki języka angielskiego jako języka obcego?”. W ostatnich latach debata została zamknięta stwierdzeniem, że nauczyciele muszą zaakceptować komputer jako cenne narzędzie do rozwijania umiejętności językowych uczniów.

Od początku, komputery obiecywały wiele dla klas językowych. Według Leask i Meadows: „'C' w skrócie ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne) oznacza komunikację. Za pośrednictwem komputerów podłączonych do Internetu, ty i twoi uczniowie komunikują się z uczniami, nauczycielami, z ekspertami i ludźmi z różnych środowisk, w sposób nigdy wcześniej nie możliwy” [Leask, Meadows 2015: xiii].

Istnieje wiele sposobów, w które ICT mogą wpływać na proces nauczania i uczenia się. Zakres wpływu technologii komunikacyjnych zależy jedynie od tego, czy nauczyciele zmieniają swoje utarte praktyki. Niektórzy nauczyciele są oczywiście oporni na zmiany, można jednak im tylko współczuć, gdyż zmiany są nieuniknione, a wsteczne myślenie im nie zapobiegnie.

Niemniej jednak, tendencja jest, że tak nauczyciele, jak i uczniowie powinni korzystać z technologii, gdyż jest ona przydatna w różnorodnych obszarach. Oczywiście, internet nie pojawi się w szkołach przez przypadek. Jego szybkie rozprzestrzenianie się w klasach jest wynikiem wielu połączonych czynników, takich jak polityka rządu, prywatnych interesów gospodarczych i oczywiście – akceptacji społecznej. Według Kenninga: „Tak jak technologia wplotła się w kanwę życia codziennego, tak nauka języka zaczyna polegać na formach technicznej poprawy, z nagrań audio i wideo i zasobów sieci World Wide Web (WWW)” [Kenning 2007: 103].

Najbardziej atrakcyjny opis internetu został przedstawiony przez Teeler i Greya w *How to Use the Internet in ELT*, którzy porównali sieć do pokoju nauczycielskiego – zatłoczonego, rozgadane go, pełnego informacji, wrażeń oraz doznań [Teeler i Gray 2000: 16].

Spójrzmy na początek na dane statystyczne odnoszące się do procentowego wykorzystania Internetu na świecie i w Polsce od roku 2000:

Tabela 1

Procent populacji korzystającej z internetu od 2000 do 2015 r.

Regiony	Populacja 2015	Internet w 2000	Internet w 2015	% Populacji	Wzrost 2000–2015
Europa	827 566 464	105 096 093	582 441 059	70,4%	454,2%
Ameryka Północna	357 172 209	108 096 800	310 322 257	86,9%	187,1%
Ameryka Południowa	615 583 127	18 068 919	322 422 164	52,4%	1 684,4%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Internet World Status: <http://www.internetworld-stats.com/stats.htm>

Jak widać, internet rośnie w siłę i się rozprzestrzenia, jego zasięg jest nieograniczony, dlatego też jest tak doskonałym narzędziem do wykorzystywania w nauczaniu – na przykład języków obcych.

J. Picardo na swojej stronie *Technology and Education – Box of Tricks* stwierdza, że: „Moim zdaniem, wykorzystywanie technologii skutecznie przynosi wyraźne korzyści zarówno dla nauczania i uczenia się i może przyczynić się do poprawy motywacji poprzez angażowanie uczniów w działania, które, być może, wyjdą poza ich zwykłe szkolne doświadczenie, które im pokaże, że możliwe jest, jak uczyć się i dowiadywać na dowolny temat, za pomocą narzędzi podobnych do tych, które używają codziennie poza szkołą” [Picardo 2009: online].

Hernandez zaprezentował te wśród uderzających cech „metodologii bogatej w technologię”, które są najatrakcyjniejsze:

- silny nacisk na zindywidualizowane traktowanie uczniów;
- istotna restrukturyzacja programu szkolnego, w tym wydłużony czas zajęć, programów interdyscyplinarnych oraz, w większości przypadków, uczenie poprzez projekty;
- skupione i skoncentrowane wysiłki w celu opracowania i zmiany podejścia edukacyjnego, począwszy od jednej lekcji lub segmentu w programie nauczania, tak aby rozwój następował w całej szkole;
- zmienione relacje między pracownikami i przede wszystkim – wzajemna współpraca między nauczycielami;

- wzbogacone wyniki, nie tylko w lepszej wydajności, mierzone za pomocą tradycyjnych sposobów, ale wzrost postrzegany przez samych uczniów – że ich nauka jest autentyczna i ma osobiste znaczenie, a także przez nauczycieli – że ich praca jest wynikiem współpracy [Hernandez 2001: 141].

Co więcej, badania Burnsa wykazały, że bogate w treści materiały, które wykorzystują technologię jako kluczowy element do angażowania studentów w dyskusji, wspólnych projektów, a także szeregu innych podobnych działań interaktywnych, wzmacniają naukę języka, zapewniając jednocześnie bardzo potrzebny kontekst. Tak jak oczekiwano, studenci w badaniu mówili, pisali, i słuchali po angielsku, w tym samym czasie doskonaląc wszystkie te obszary [Burns i Coffin 2001: 35].

Internet staje się coraz ważniejszym elementem środowiska nauki dla nastolatków. Poniższe zestawienie pokazuje jak już ponad 10 lat temu nastolatki ze Stanów Zjednoczonych postrzegali internet jako narzędzie do pracy szkolnej:

- 94% młodzieży w wieku 12–17, która ma dostęp do internetu twierdzi, że korzysta z niego do wykonywania zadań szkolnych, zaś 78%, że internet pomaga im we wszelkich zadaniach domowych;
- 71% nastolatków stwierdziło, że używali internetu jako głównego źródła ich ostatniego dużego projektu w szkole;
- 41% nastolatków potwierdziło, że używają e-maili do kontaktu z nauczycielami lub kolegami w związku z lekcjami, pracami domowymi;
- 34% nastolatków pobrało pomoc do nauki on-line;
- 18% nastolatków twierdzi, że zna kogoś, kto korzystał z internetu, aby oszukiwać na egzaminie lub teście;
- 17% nastolatków stworzyło stronę internetową dla projektu szkolnego [Lenhart, Simon, Graziano 2001: 3].

Podobnie kształtuje się obecnie wykorzystanie Internetu przez polskich uczniów, gdy mówimy o jego zastosowaniu do celów edukacyjnych, a pomijamy media społecznościowe.

Ale prawda, czy raczej bardziej smutna rzeczywistość, jest taka, że nawet jeśli komputery są dostępne w większości szkół, mogą wystąpić znaczne trudności praktyczne w ich używaniu i uzyskaniu dostępu do internetu. Większość nauczycieli, nawet tych ze szkół z dużych miast, może powiedzieć, że korzysta z internetu w swojej klasie tylko raz na miesiąc lub dwa, ponieważ trudno jest zaplanować czas w pracowni komputerowej. Logistyka często wchodzi w drogę włączeniu internetu do pracy w klasie nauczycieli języka obcego. Ponadto, „dyrektorzy w polskich szkołach nie stwierdzili większych braków w komputeryzacji szkół jako bariery edukacyjnej, mimo iż na jednego ucznia w wieku piętnastu lat przypadało 0,09 komputera (jeden komputer na około 11 uczniów), podczas gdy analogiczne odsetki w krajach z czołówki OECD przekraczały dwukrotnie poziom wyposażenia w naszym kraju” [Szymanek i Pieniek 2013: 54].

Jeszcze gorsze jest to, że wielu nauczycieli jest wrogo nastawionych do korzystania z technologii informacyjno-komunikacyjnych, zwłaszcza komputerów i internetu. Hannafin i Savenye zidentyfikowali niektóre z powodów tej niechęci: sceptycyzm co do skuteczności komputerów w poprawie wyników w nauce, brak wsparcia administracyjnego, zwiększenie czasu i wysiłku potrzebnego do nauki technologii i sposobów wykorzystania jej do nauczania, a przede wszystkim strach przed utratą autorytetu w klasie, która staje się bardziej skoncentrowana na uczniu [Hannafin i Savenye 1993: 26–31].

Według Meloniego, niektórzy nauczyciele przekonali samych siebie, że internet to strata cennego czasu. Inni żywią pewną ciekawość i chcą dowiedzieć się więcej na temat możliwości, ale czują, że po prostu nie mają wystarczająco czasu, aby zgłębić to zagadnienie i nadążyć za częstymi zmianami. Badania jednak wykazały, że strach jest głównym powodem – wielu nauczycieli po prostu boi się internetu. Dlatego mają tendencję do ignorowania rewolucji technologicznej, która wokół nich gwałtownie rozprzestrzenia się we wszystkich dziedzinach życia codziennego [Meloni 2001: 144].

Z punktu widzenia nauczycieli języka angielskiego, wraz z rozprzestrzenianiem technologii cyfrowych, integracja ICT stała się niemalże rodzajem imperatywu moralnego: „Właściwe jest, że nauczanie i uczenie się powinno odzwierciedlać te głębokie zmiany i że powinniśmy z nich korzystać w celu polepszania procesu nauczania i uczenia się oraz, oczywiście, aby podnieść osiągnięcia uczniów” [Kenning 2007: 2].

Z drugiej strony, projekt *Pew Internet & American Life* zatytułowany *How Teachers Are Using Technology at Home and in Their Classrooms* jasno pokazuje, że co raz więcej nauczycieli na świecie jest protechnologicznych. Zapytani o wpływ internetu i cyfrowych narzędzi na swoją rolę nauczycieli szkół średnich, nauczyciele mówią o zdecydowanym wpływie na ich nauczanie i pracę z klasami:

- 92% tych nauczycieli stwierdziło, że internet ma „duży wpływ” na ich zdolność do dostępu do treści, zasobów i materiałów do ich nauczania;
- 69% twierdzi, że internet ma „duży wpływ” na ich zdolność do dzielenia się pomysłami z innymi nauczycielami;
- 67% twierdzi, że internet ma „duży wpływ” na ich zdolność do interakcji z rodzicami i 57% twierdzi, że miał taki wpływ na umożliwienie ich interakcji z uczniami [Purcell 2013: 2].

Równocześnie, 75% badanych nauczycieli stwierdziło, że internet i inne narzędzia cyfrowe zwiększają zakres treści i umiejętności, w obrębie których muszą być kompetentni. Dlatego też 41% badanych potwierdziło, że wiąże się to z większym nakładem pracy z ich strony, tak aby być skutecznym nauczycielem [Purcell 2013: 2].

Warto, by polscy nauczyciele również zaczęli patrzeć na pozytywne strony technologii i pomimo aspektu wspomnianego przez ich amerykańskich kolegów,

dotyczącego zwiększonego nakładu pracy – celem bycia lepszym, bardziej wydajnym nauczycielem, skłonili się ku nieodwracalnym zmianom. Według badań statystycznych przeprowadzonych w Polsce na przełomie lat 2011–2013 sytuacja kształtowała się następująco:

- 93% badanych stwierdziło, że wyszukuje ciekawe materiały w internecie do wykorzystania na lekcji;
- 76% nawiązuje na lekcji do treści dostępnych w internecie;
- 72% zachęca uczniów do korzystania z aplikacji komputerowych wspierających nauczanie przedmiotu;
- 71% wykorzystuje pocztę elektroniczną i inne narzędzia informatyczne do komunikacji z nauczycielami innych przedmiotów;
- 41% zadaje prace domowe wymagające użycia komputera lub internetu;
- 37% uczestniczy w forach, grupach dyskusyjnych nauczycieli swojego przedmiotu;
- 28% komunikuje się z uczniami za pomocą poczty elektronicznej [Szymanek, Pieniek 2013: 58].

Podsumowując, zastosowanie CALL jest nieuniknione. Główną cechą ICT jest zdolność do pokonywania barier czasu i przestrzeni. Technologie informacyjno-komunikacyjne umożliwiają asynchroniczną naukę, przy czym materiały do nauki dostępne są w sieci przez 24 godziny na dobę, 7 dni w tygodniu.

Nauczyciele i uczniowie nie muszą już dla potrzeb edukacyjnych polegać wyłącznie na drukowanych książkach i innych materiałach w wersji fizycznej, przechowywanych w bibliotekach i dostępnych w ograniczonych ilościach. Wraz z internetem bogactwo materiałów dydaktycznych w niemalże każdym obszarze wiedzy jest dostępne z każdego miejsca świata o każdej porze dnia i dla nieograniczonej liczby osób.

Niemniej jednak, po pierwsze, nauczyciele muszą być świadomi potencjału CALL, i jak z niego mądrze korzystać. Każdy musi pamiętać, że „technologia nie powinna być używana tylko dlatego, że jest. Technologia musi być używana tylko wtedy, gdy podnosi jakość nauki języka” [Hernandez 2001: 147]. Jeśli komputer oferuje uczniom coś, czego nie można uzyskać z „normalnych” ćwiczeń w klasie, to wówczas wykorzystanie technologii jest właściwe. Gdy komputer jest tylko namiastką ćwiczeń komunikacyjnych, jego zastosowanie jest nie do przyjęcia.

Po drugie, z powyższych wniosków wynika, że powinno się dawać dostęp do komputerów jak największej liczbie uczniów i nauczycieli. Nauczyciele muszą być przeszkoleni nie tylko w zakresie korzystania z komputera, ale także muszą opanować techniki nauczania poprzez technologię w celu prawidłowej i skutecznej organizacji lekcji, ćwiczeń czy egzaminów.

Wreszcie, mając na uwadze tych nauczycieli edukatorów, którzy obawiają się masowego zalewu technologii w klasach językowych, nieuchronnie musi

paść jedno pytanie – czy ICT jest w stanie zastąpić nauczycieli? Odpowiedź brzmi: „nie”. Tak naprawdę, wraz z wprowadzeniem internetu w szkole rola nauczyciela w procesie uczenia się staje się jeszcze bardziej istotna. Co może i zmieni się na pewno, to rola odgrywana przez nauczyciela. Wraz z przesunięciem nauki ze staromodnego modelu skupionego na nauczycielu na nowoczesny model skoncentrowany na osobie ucznia, autorytet głosu nauczyciela wzrasta, staje się pośrednikiem, mentorem oraz trenerem. Podstawowym zadaniem nauczyciela „dziś” jest więc uczyć uczniów, jak zadawać pytania i formułować hipotezy, jak wyszukać potrzebne informacje w internecie i jak ocenić je w odniesieniu do badanych problemów. To rola piękna i wymagająca głębokiego wejrzenia w siebie i zadania sobie pytania: „Czy jestem na tyle wartościową osobą i posiadam taką wiedzę, aby być mentorem?”. Niewiedza budzi niechęć i agresję w samym niedouczonym. Dlatego każdy nauczyciel musi posiadać dogłębną wiedzę, aby do procesu nauczania podchodzić z szacunkiem do osób, które ma nauczać.

Proces nauczania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii oraz zdobyczy postępu technologicznego, takich jak komputery i internet, może być bardzo satysfakcjonującym doświadczeniem tak dla uczniów, jak i nauczycieli. Jedy- nym problemem może być, jak wykazano powyżej, odpowiednie podejście do CALL i ICT.

Literatura

- Bruce C., Hogan M.P. (1998), *The Disappearance of Technology: Toward an Ecological Model of Literacy*, Mahwah.
- Burns A., Coffin C. (red.) (2001), *Analyzing English in a Global Context*, London.
- Chapelle C.A. (2003), *English Language Learning and Technology*, Amsterdam–Philadelphia.
- Hamilton J. (2015), *Straight to the Source – Internet*, Edina.
- Hannafin R.D., Savenye S. (1993), *Technology in the Classroom: The Teacher's New Role and Resistance to It*, [in:] “Educational Technology”, vol. 33(6).
- Hernandez M.I. (2001), *The Use of Technology in Teaching English as a Foreign Language*, Chetumal.
- Kenning M.M. (2008), *ICT and Language Learning From Print to the Mobile Phone*, Houndmills, Basingstoke, Hampshire.
- Leask M., Meadows J. (red.) (2003), *Teaching and Learning with ICT in the Primary School*, RoutledgeFalmer.
- Picardo J. (2009), *Box of Tricks*, <http://www.boxoftricks.net/?p=1004>.
- Pritchard A. (2007), *Effective Teaching with Internet Technologies*, London, California, New Delhi, Singapore.
- Teeler D., Gray P. (2000), *How to Use the Internet In ELT*, Harlow, Essex.

Streszczenie

Niniejszy artykuł porusza kwestię zmian, jakie zachodzą w obszarze nauczania języka obcego, a które związane są z wprowadzaniem nowych technologii do szkół w Polsce. Porównano, jak zmiany te wpływają na uczniów oraz nauczycieli tak w Polsce, jak w Stanach Zjednoczonych. Podkreślono również, że polscy nauczyciele bardzo niechętnie podchodzą do wdrażania narzędzi cyfrowych do procesu edukacji. Wyodrębniono także przyczyny lęków i obaw nauczycieli na całym świecie, związanych z takim zmianami.

Słowa kluczowe: internet, edukacja, nauczanie, obawy, zalety, młodzież, angielski jako język obcy, komunikacja, zmiany, niechęć, dostosowanie

WWW as Modern Blackboard

Abstract

The paper addresses the issue of changes taking place in an area of foreign language education, which are related to the introduction of new technologies into schools in Poland. The article compares how these changes affect students and teachers both in Poland and in the United States. It also stresses that Polish teachers are reluctant to implement the digital tools in the process of education. Also, there were isolated the causes of anxiety and worry amongst the teachers worldwide, associated with such changes.

Keywords: Internet, education, teaching, concerns, advantages, youth, English as foreign language, communication, change, distaste, adjusting